

УДК 338.109.7

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ РОЗБУДОВИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Полятикін С.О.

Сумський національний аграрний університет

В науковій статті досліджено актуальні проблеми формування інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Забезпечення конкурентоспроможності продукції вимагає запровадження інновацій, оновлення технологічного обладнання, яке б дозволяло виробляти високотехнологічну продукцію. Виконання цього завдання вкрай ризикове, оскільки потребує значного обсягу інвестицій і постійного вивчення попиту споживачів. Нами проведено аналіз інвестиційної активності розбудови аграрного сектору у зв'язку з наявністю численних інституційних обмежень та адміністративних бар'єрів. Держава в процесі формування інноваційно-інвестиційної діяльності приймає на себе функції регулювання.

Ключові слова: інновація, інвестиції, інвестиційна активність, аграрний сектор, економіка.

Постановка проблеми. Забезпечення конкурентоспроможності продукції вимагає запровадження інновацій, оновлення технологічного обладнання, яке б дозволяло виробляти високотехнологічну продукцію. Виконання цього завдання вкрай ризикове, оскільки потребує значного обсягу інвестицій і постійного вивчення попиту споживачів. Нами проведено аналіз інвестиційної активності розбудови аграрного сектору у зв'язку з наявністю численних інституційних обмежень та адміністративних бар'єрів. Держава в процесі формування інноваційно-інвестиційної діяльності приймає на себе функції регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми інноваційно-інвестиційної діяльності, досліджуються в працях як вітчизняних так і зарубіжних вчених. Вагомий внесок у розвиток теоретичних засад і методичних підходів до вирішення проблем інвестиційної діяльності внесли вчені-економісти.

Найбільш значними є дослідження конкурентоспроможності суб'єктів агропродовольчої сфери, висвітлені у працях О. Амосова, В. Андрійчука, О. Бородіної, Н. Гавкалової, В. Гейця, Ю. Данька, Л. Дейнеко, О. Єрмакова, С. Кваші, О. Красноруцького, С. Ілляшенка, І. Іртищевой, В. Лагодієнка, М. Маліка, О. Мандич, Т. Маренич, Л. Мармуль, Н. Тарнавської, В. Онегіної, П. Саблука, А. Савоценка, О. Школьного, Б. Язлюка, І. Яціва та інших відомих дослідників. Проте вони здійснені, переважно, для рівня окремих підприємств або окремих видів продукції. Проблеми забезпечення конкурентоспроможності на галузевому рівні є недостатньо опрацьованими та потребують подальшого дослідження.

Стратегічне управління є основою концепції конкурентоспроможного розвитку. Особливості формування конкурентоспроможності підприємств-виробників агропродовольчої продукції забезпечують ресурси та умови діяльності, рівень спеціалізації та концентрації виробництва, характер ресурсокористування, можливість інтеграції, ефективність механізмів господарювання, рейтинги інноваційно-інвестиційної привабливості, визнання пріоритетності розвитку на державному рівні, включення до державних програм підтримки. Основними чинниками формування конкурентоспроможності підприємств агропродовольчої сфери є значний економічний потенціал суб'єктів сфери виробництва, недо-

статня ефективність та великі резерви його використання, слабка організація логістики при сприятливому територіальному розміщенні.

На сьогодні ведеться дискусія щодо визначення інноваційно-інвестиційної діяльності як економічної категорії, їх класифікації, функціонування та відтворення.

Виділення невирішених раніше частин невирішеної проблеми. Вивчення наукових праць та практика господарської діяльності свідчать про те, що деякі з теоретичних положень відносно трактування особливостей організації та формування інноваційно-інвестиційної діяльності для розбудови аграрного сектору економіки є дискусійними, а ряд важливих аспектів їхньої організації, оцінки та методики організації потребують удосконалення.

Основна мета проведення досліджень полягає в удосконаленні організаційно – економічних та методичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо формування інноваційно-інвестиційної діяльності для розбудови аграрного сектору економіки, підвищення конкурентоспроможності та удосконалення ціноутворення на продукцію сільськогосподарського виробництва на основі аналізу існуючої ситуації в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективність розвитку сільськогосподарського виробництва в сучасних умовах визначається інноваційними процесами, які органічно поєднують науку, технологію, техніку, економіку, підприємництво та правління. Формування й розвиток інноваційних процесів забезпечить суб'єктам сільськогосподарського виробництва постійне оновлення виробництва на основі досягнень науки і техніки, конкуренті переваги, зниження виробничих витрат, поліпшення якості продукції, що в кінцевому результаті вплине на збільшення обсягів виробництва і продажу продукції та доводів як окремого підприємства, так і галузі. Зважаючи на уповільнений розвиток інноваційних процесів особливої актуальності набувають розробка та удосконалення організаційно-економічних заходів, які сприятимуть активізації інноваційних процесів. За високої позитивної оцінки наукових досліджень із вказаної проблематики окремі аспекти формування й розвитку інноваційних процесів в галузі рослинництва залишаються дискусійними й потребують комплексного наукового вивчення.

Підвищення економічної ефективності основної діяльності підприємств агропромислового виробництва є центральною науковою проблемою, яка характеризується можливістю пошуку широкого спектру інваріантних рішень. Безумовно, цілком зрозумілим є намагання відшукувати причини зниження економічної ефективності діяльності суб'єктів сфери виробництва лише в умовах цільових продуктових ринків, зовнішньому оточенні та турбулентності ресурсних ринків. Втім, вказані обставини та умови лише визначають поведінку підприємства-товаровиробника та спонукають його до здійснення ефективної діяльності.

Підвищення економічної ефективності та конкурентоспроможності діяльності підприємств є найголовнішою проблемою економічної науки, яка структурується на значну кількість менш значних наукових проблем та завдань загальнонаукового та науково-прикладного характеру, які відповідають специфіці певних галузей, товарних напрямів спеціалізації, функціональних та секторальних особливостей ведення діяльності. Сучасний стан та існуюча конкурентна структура вітчизняного ринку агропродовольчої продукції суттєво звужують можливості підприємств до підвищення конкурентоспроможності та, відповідно, рівня економічної ефективності основної діяльності, що уповільнює темпи їх розвитку та гальмує набуття відтворювальними процесами розширеного характеру. Аграрна реформа і трансформація сільськогосподарських підприємств на приватну основу позначились головним чином на структурі фінансових результатів підприємницьких структур різних форм власності, а тому виникає необхідність у науковому аналізі й теоретичному обґрунтуванні ряду питань щодо структури фінансових результатів.

Суть розвитку аграрного сектора на сучасному етапі полягає в ґрунтовному перетворенні економічних відносин на селі, перебудові господарського механізму, кардинальній зміні соціальних умов.

Найважливішою функцією господарського механізму в цілому повинно стати забезпечення одержання високих кінцевих результатів діяльності в аграрному секторі.

Спад сільськогосподарського виробництва, дефіцит фінансових ресурсів зумовлює різке звуження можливостей використання товаровиробниками прибутку розширеного відтворення. За даними 2016 р. з прибутком, на суму 80,1 млн. грн., закінчили 56% сільгоспідприємств Сумської області, а чистий результат господарської діяльності склав 17,1 млн. грн. Збитковими залишаються 44% підприємств. Рівень рентабельності виробництва продукції сільгоспідприємств склав 2,2% (було у 2015 р. – 1,6%) [5, с. 123].

В результаті дослідження обґрунтовано напрями і механізми державної підтримки підвищення конкурентоспроможності галузей продовольчої сфери. Доведено, що з підприємств усіх галузей агропродовольчої сфери найбільш радикального і дієвого державного регулювання та підтримки конкурентоспроможного розвитку вимагають аграрні підприємства. Це зумовлено тим, що, по-перше, сільськогосподарське виробництво розглядається як пріоритетна галузь при

обґрунтуванні перспектив соціально-економічного розвитку; по-друге, аграрні підприємства через існування проблем виробничого характеру не можуть ефективно розвиватися без стабілізуючого впливу держави. Система державної підтримки потребує розв'язання проблем, які стосуються інвестиційної, страхової, кредитної та цінової діяльності, державного протекціонізму на продовольчих товарних ринках. Доведено необхідність розробки на державному рівні концепції конкурентоспроможного розвитку аграрних підприємств, в основі якої має бути обґрунтування механізмів досягнення високої якості готової продукції та сировини.

Інноваційно-інвестиційна політика формується і реалізується по конкретних тактичних напрямках, що представляють собою інвестиційну діяльність, яка, на нашу думку, вимагає найбільш ефективного управління для досягнення головної стратегічної цілі цієї діяльності.

Сільське господарство в роки економічної кризи характеризувалось найбільшими темпами падіння обсягів виробництва порівняно з іншими галузями народного господарства. Впродовж останніх двох років спостерігається нарощування обсягів виробництва в аграрному секторі, що є наслідком проведених корінних реформувань. Проте навіть тепер у половині сільськогосподарських підприємств виробничі витрати перевищують доходи, що не дозволяє їм обновлювати виробничий капітал, поліпшувати технології та якість продукції. За багатьма ознаками вітчизняний аграрний сектор залишається неконкурентоспроможним, виробництво сільськогосподарської продукції в розрахунку на одного зайнятого в сільському господарстві в кілька разів нижче, ніж у розвинутих країнах тощо. Україна характеризується низьким рівнем споживання білкових харчових продуктів, що не відповідає науково-обґрунтованим нормам харчування. Таким чином, криза сільського господарства є проблема не тільки економічна, але й соціальна [1, с. 12].

Забезпечення ефективної роботи аграрного сектора та його конкурентоспроможності слід вважати визначальною умовою продовольчої безпеки країни, зниження соціальної напруги, стабілізації національної економіки в цілому.

Вирішення даної проблеми вимагає докорінного реформування галузі. Саме тому органами влади була прийнята низка законодавчих актів, які сприяють ринковій трансформації сільського господарства [4, с. 16].

На сьогодні суть поняття «інновація» на державному рівні визначає Закон України «Про інноваційну діяльність»: інновація – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [3, с. 272].

Різноманітні підходи до класифікації інновацій існують і в аграрному секторі. Так, деякі автори поділяють інновації умовно на чотири види: біологічні, технічні, хімічні та технологічні. До перших належать нові сорти, гібриди сільськогосподарських культур та породи тварин з по-

тужним біологічним потенціалом і добре вираженими господарськими ознаками, мікробіологічна флора; до других – нові засоби механізації та автоматизації; до третіх – нові засоби боротьби із хворобами та шкідниками; до четвертих – нові виробничі, управлінські та інформаційні технології [6, с. 239].

Інновація, інноваційна діяльність, інноваційний процес є ключовими поняттями. Проте практика розвитку інноваційного процесу, характер інноваційної діяльності зумовили появу багатьох інших понять, що стосуються як АПК в цілому, так і галузі рослинництва. Інноваційна політика – частина аграрної інноваційної політики держави, яка включає в себе сукупність форм і методів, спрямованих на створення інституційного, ресурсного забезпечення, підтримки та розвитку інноваційної діяльності в галузі. Інноваційним потенціалом є сукупність різних видів ресурсів (матеріальних, фінансових, інтелектуальних, науково-технічних тощо), необхідних для реалізації інноваційної діяльності в сільськогосподарському виробництві.

Для забезпечення економічного оздоровлення економіки України було проведено реформування підприємств агропромислового комплексу і розглянуті всі можливі варіанти реструктуризації з метою адаптації сільськогосподарських виробництв до ринкових умов господарювання та підвищення конкурентоспроможності.

За даними статистичних досліджень в Україні реформовано 11,8 тис. недержавних сільськогосподарських підприємств, на базі яких створено 21,6 тис. нових господарських формувань ринкового напрямку, в тому числі: 7,3 тис. – товариств з обмеженою відповідальністю, 4,5 тис. – приватних (приватно-орендних) підприємств, 0,8 тис. – фермерських господарств і 2,7 тис. – інших суб'єктів господарювання [5, с. 45].

Проведені реформування не справили відчутного впливу на підвищення ефективності аграрного сектора, оскільки таку ситуацію не варто вважати виключно як наслідок нерозвиненості відносин власності в сільськогосподарському виробництві.

Сільськогосподарське виробництво – це складний і різноманітний механізм, основним завданням якого є виробництво продукції. На її

обсяг впливає забезпеченість сільськогосподарських товаровиробників технікою й устаткуванням. Відсутність власних джерел фінансування відновлення основного капіталу, недоступні послуги банківських структур, та інші умови вимагають вишукування нетрадиційних для сільського господарства механізмів відновлення виробничого потенціалу.

На нашу думку, перш ніж вирішувати питання про можливість нормалізації, вдосконалення і регулювання інноваційно-інвестиційного процесу на Україні, необхідно сформулювати і проаналізувати основні складові податкового навантаження на підприємства, особливо сільськогосподарського напрямку і виділити ті, зміна яких в остаточному підсумку могла б стати основою стимулювання інвестиційних процесів в Україні, що в свою чергу повинно сприяти покращенню та розвитку економіки нашої країни.

Висновки з даного дослідження і перспективи формування інноваційно-інвестиційної діяльності для розбудови аграрного сектору економіки. Стан впровадження реформ у сфері інноваційно-інвестиційної діяльності для розбудови аграрного сектору економіки є предметом постійного моніторингу та аналізу із широким залученням бізнесових кіл, комунікацій з громадськістю з метою формування спільної позиції суспільства і влади щодо модернізації інноваційно-інвестиційної діяльності для розбудови аграрного сектору економіки, бачення перспектив його максимально ефективного функціонування та розвитку.

Державна політика в аграрному секторі економіки спрямована на розв'язання найбільш проблем товаровиробника. В умовах реформування власності, кризового стану господарської діяльності одним з головних шляхів досягнення стабілізації є державна підтримка з залученням нетрадиційних форм і схем кредитування сільськогосподарської діяльності. Націленість на скорочення роботи дає можливість долати існуючі проблеми, дозволяє знаходити найбільш прийнятні рішення, досягати практичних результатів та формувати нову якість бізнес-середовища, що є однією з передумов успішного розвитку та формування інноваційно-інвестиційної діяльності для розбудови аграрного сектору економіки.

Список літератури:

1. Бутко М. Проблеми реалізації інноваційної моделі розвитку економіки на регіональному рівні // Економіка України. – 2002. – № 11. – С. 11-15.
2. Бондар О.С. Моделювання інвестиційних процесів в аграрних підприємствах / О.С. Бондар, І.Ю. Сальман // Економіка та управління АПК. Збірник наукових праць. – Випуск 6(89). – Біла Церква. – 2012. – С. 111-116.
3. Гудзь О.Є. Гармонізація механізму стратегічного управління інноваційним розвитком підприємства / О.Є. Гудзь // Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – 2015. – № 3. – С. 272-277. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/vipusk-3-2015/375-gudz-o-egarmonizatsiya-mekhanizmu-strategichnogo-upravlinnya-innovatsijnimrozvitkom-pidpriemstva>.
4. Махмудов О. Інвестиційна політика виходу з депресії // Економіка України.-2008. – № 5. – С. 37-44.
5. Полятикіна Л.І. Стан та перспективи розвитку фермерських господарств в Україні / Л.І. Полятикіна, А.М. Кадацька // Інноваційна економіка: Науко-виробничий журнал. – Тернопіль, 2016 (61), № 1-2 – С. 43-48.
6. Хвесик Ю.М. Інвестиційне забезпечення аграрної сфери сільських депресивних територій: інституціональні передумови та напрями удосконалення: Монографія. – К.: Вид-во Кондор, 2011. – 400 с.

Полятыкин С.А.

Сумской национальный аграрный университет

ФОРМИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ДЛЯ РАЗВИТИЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ

Аннотация

В научной статье исследованы актуальные проблемы формирования инновационно-инвестиционной деятельности сельскохозяйственных предприятий. Обеспечение конкурентоспособности продукции требует внедрение инноваций, обновление технологического оборудования, которое бы давало возможность вырабатывать высокотехнологическую продукцию. Выполнение этого задания очень рискованно, поскольку требует постоянного объема инвестиций и постоянного изучения спроса потребителей. Нами проведен анализ инвестиционной активности расширения аграрного сектора экономики в связи с наличием многочисленных ограничений и административных преград. Государство в процессе формирования инновационно-инвестиционной деятельности принимает на себя функции регулирования.

Ключевые слова: инновация, инвестиции, инвестиционная активность, аграрный сектор, экономика.

Poliatykin S.O.

Sumy National Agrarian University

FORMATION OF INNOVATION AND INVESTMENT ACTIVITY FOR THE DEVELOPMENT OF THE AGRARIAN SECTOR OF THE ECONOMY

Summary

In the scientific article the actual problems of formation of innovation-investment activity of agricultural enterprises are investigated. Ensuring the competitiveness of products requires the introduction of innovations, updating of technological equipment, which would allow to produce high-tech products. Execution of this task is extremely risky, as it requires a significant amount of investment and a constant study of consumer demand. We have carried out an analysis of the investment activity of the agrarian sector building in connection with the existence of numerous institutional constraints and administrative barriers. The state assumes the functions of regulation in the process of formation of innovation and investment activity.

Keywords: innovation, investment, investment activity, agrarian sector, economy.